

Kolekcja Muzeum Narodowego w Krakowie

The collection of the National Museum in Cracow

Juliusz Kossak

Wacława Milewska

BOSZ

Projekt graficzny / Design
Władysław Pluta

Tekst i opracowanie merytoryczne / Text and art historical consultation
Wacława Milewska

Reprodukcje / Reproductions
Marek Studnicki (wszystkie, z wyjątkiem wymienionych poniżej / with the exception of those listed above);
Robert Moździerz (s. / p. 6); Piotr Ligier (s. / pp. 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14); Arkadiusz Podstawka (s. / p. 11)

Fotografia na stronie drugiej / Photograph on p. 2
Fotografia wizytowa Kossaka z 1881 roku z albumu Deotymy, Muzeum Narodowe w Krakowie
Carte-de-visite photograph of Juliusz Kossak, 1881, from Deotyma's album, National Museum in Cracow

Koordinacja prac redakcyjnych / Co-ordinating editors
Joanna Kułakowska-Lis, Maciej Haudek

Konsultacja militariów / Consultants on military matters
Michał Dziewulski, Eugeniusz Nowak, Piotr Wilkosz

Tłumaczenie / Translation
Joanna Holzman

Korekta / Proof-read by
Elżbieta Białoń

DTP
Bosz, Maciej Haudek

Skanowanie / Scanning
Jacek Jutrzenka, JML

Druk / Print
Sun Fung Offset Binding Co., Ltd.
Printed in China

Wydawca / Publisher
Wydawnictwo Bosz

ISBN 83-89747-24-3

Wydanie pierwsze / First Edition

© Copyright by Bosz
Olszanica 2005

© Copyright for the works and texts by Muzeum Narodowe w Krakowie

Muzeum Narodowe w Krakowie
Gmach Główny
Al. 3 Maja 1
30-062 Kraków
tel. +48 (12) 29 55 600
www.muzeum.krakow.pl

BOSZ

38-622 Olszanica 311
Biuro / Office: ul. Parkowa 5, 38-600 Lesko
tel. +48 (13) 469 90 00
fax +48 (13) 469 61 88
www.bosz.com.pl
e-mail: biuro@bosz.com.pl

Ksawery Pillati
*Juliusz Kossak
przy sztalugach*
[1869]
ołówek, papier
25,7 × 15,8
MNK

Ksawery Pillati
*Juliusz Kossak
at the Easel*
[1869]
pencil on paper
25.7 × 15.8

Wstęp

W połowie XIX wieku, gdy Juliusz Kossak zaczynał stawiać pierwsze kroki w malarstwie, w sztuce polskiej utrwał się nurt romantyczny. Istotną tendencją tego kierunku, ugruntowaną w sztuce zachodnioeuropejskiej, było szeroko pojęte zainteresowanie przeszłością, sięganie w głąb historii, ale też fascynacja egzotyką, czerpanie z wyobraźni i odkrywanie nieznanymi obszarów współczesnej rzeczywistości. Romantyzm polski, z uwagi na rodzime uwarunkowania polityczne – rozbiory i przegrane powstanie listopadowe – propagował ideę tworzenia sztuki narodowej, identyfikując polskość w dawnych zwyczajach i obrzędach, w przejawach religijności, w przywiązaniu do ojczystej ziemi, do historii i pomników przeszłości. Idee romantyzmu wcieliły się w dwa zasadnicze nurty – idealistyczny, poszukujący wyrazu dla piękna jako przejawu absolutu, najczęściej oparty na kanonie form klasycznych, oraz – realistyczny, szukający natchnienia w otaczającej rzeczywistości, na ogół znajdujący wyraz w języku naturalizmu. Czasem kanony te krzyżowały się i przenikały, nawet w twórczości jednego artysty.

Juliusz Kossak początkowo nie był świadom misji ani filozoficznych, ani estetycznych uwarunkowań swego malarstwa. Był samoukiem, podszkolonym w rysunku przez lwowskiego akademika Jana Maszkowskiego i traktował swe skromne artystyczne umiejętności jako hobby oraz źródło zarobkowania. Karierę rozpoczął od portretowania rasowych koni wierzchowych ze

Introduction

When Juliusz Kossak was beginning to take the first steps in painting in the mid-19th century, Romanticism was reaching an established position in Polish art. As an important characteristic rooted in Western European art, the trend displayed a wide-ranging interest in the past. Exploration of history was combined with fascination with exoticism, references to the imaginary, and penetration of the unknown areas of contemporary reality. Because of the local political circumstances (partitions of Poland in 1772, 1793, 1795, and the defeat of the November [1830] Uprising), Polish Romanticism promoted the creation of national art, wherein the Polish element was identified through ancient customs and rites, demonstration of religiousness, attachment to native soil and the monuments of the past. The ideas of Romanticism were embodied in two basic trends: idealistic, seeking expression for beauty as a manifestation of the Absolute and most often based on the canon of classical forms; and realistic, seeking inspiration in the surrounding reality and usually finding expression in the language of naturalism. These two canons often intersected and interpenetrated even in the oeuvre of one single artist.

Juliusz Kossak was not initially aware that his painting might have a mission, or spring from any philosophical or aesthetic premises. He was a self-taught artist, briefly trained in drawing by Jan Maszkowski, Lwów academic painter, and he treated his modest skills as a hobby and a source of income. He began his

stadnin magnackich i szlacheckich w Jarczowcach, Jezupolu, Podhorcach, Białej Cerkwi, Łańcucie, Antoninach, w Koropcu,

career as a painter of portraits of pedigree saddle horses bred on aristocratic and gentry stud farms at Jarczowice, Jezupol, Podhorce,

Siwy ogier arabski

Obejan

1844

akwarela, papier

30,0 × 40,0

MOT

Obejan, the grey Arab

stallion

1844

watercolour on paper

30.0 × 40.0

Sławucie, Winniczkach, Rajtarowicach. Przez osiem lat przemieszczał się z dworu do dworu, malując i rysując konie, sceny z polowań, przejażdżek, wyścigów, a także portrety i karykatury swych mocodawców (m.in.: *Siwa klacz Szaytanka* 1844, *Siwy ogier Obejan* 1844, *Kohelyan* 1845, *Stadnina Stanisława Dunin-Borkowskiego w Winniczkach* 1846, *Juliusz Dzieduszycki na polowaniu* 1844, *Polowanie par force u Potockich w Łańcucie* 1845, *Wyścigi konne we Lwowie* 1845, *Leonard Piniński na koniu* 1847). Tam wchłoniął i pokochał szlachecki obyczaj, poznał znaczenie rodowej tradycji, dziedzictwa przenoszonego z pokolenia na pokolenie w podaniu, goście, pamiątkach. W kresowych dworach zobaczył pieczołowicie przechowywane arsenały rycerskiej broni, zbroje, hetmańskie buławy, porporce,

Biała Cerkiew, Łańcut, Antoniny, Koropiec, Sławuty, Winniczki and Rajtarowice. He spent eight years travelling from one residence to another, painting and drawing horses as well as hunting, riding and racing scenes, in addition to portraits and caricatures of those commissioning him with the tasks. His oeuvre of that time includes *Szaytanka, the grey mare*, 1844; *Obejan, the grey stallion*, 1844; *Kohelyan*, 1845; *The Stanisław Dunin-Borkowski Winniczki Stud*, 1846; *Juliusz Dzieduszycki hunting*, 1844; *Par force hunt at the Potockis' in Łańcut*, 1845; *Horse races in Lwów*, 1845; *Leonard Piniński on horseback*, 1847. Thus engaged, he had absorbed and come to love the customs of the gentry, and understand the meaning of family tradition, an inheritance passed from generation to generation in legend, gesture and memorabilia. In the manor houses of Poland's

drogocenne łupy wojenne, galerie z portretami przodków. Ten okres ukształtował artystyczne zainteresowania i tematykę twórczości Kossaka.

Artysta obdarzony nieprzeciętnym talentem, doskonałą pamięcią wizualną, umiejętnością szybkiego chwytania kształtów i ruchu oraz bujną, pełną temperamentu wyobraźnią zaczął tworzyć pierwsze sceny historyczne sięgając najpierw po tematy z ostatniego powstania, a z czasem, po latach studiów nad dawnymi ubiorami i uzbrojeniem, do średniowiecza i czasów nowożytnych (np.

General Skrzynecki w taborze 1846, *Herburt w bitwie z Tatarami pod Sokalem* 1851, *Śmierć Stefana Potockiego pod Żółtymi Wodami* 1853, *Jan Kazimierz pod Bersesteczkiem* 1854). Od połowy lat pięćdziesiątych XIX wieku tematyka historyczna zdominowała

eastern borderland, he could see carefully preserved arsenals of knight's arms and armour, hetman's maces, ensigns, precious war spoils, and galleries of ancestor portraits. This was when Kossak's artistic interests and the subject matter of his work had been shaped.

Gifted with an uncommon talent, excellent visual memory, skill at promptly catching shape and motion, in addition to an exuberant imagination, he created his first history scenes featuring subjects from the recent uprising. With time and years of studies on historic dress and arms, he also began to take up subjects from the Middle Ages and the Modern Age. (To exemplify this, there are *General Skrzynecki in a camp*, 1846; *Herburt in battle with the Tartars at Sokal*, 1851; *Death of Stefan Potocki at Żółte Wody*, 1853; and

Polowanie par force u Potockich w Łańcucie
1845
akwarela, papier
56,4 × 83,2
MNW

Par force hunt at the Potockis' at Łańcut
1845
watercolour on paper
56.4 × 83.2

twórczość malarską Juliusza Kossaka przynosząc dziesiątki dzieł ukazujących sceny tłumne, dynamiczne, często oparte na barokowym schemacie spiętrzania kompozycji, zniewalające mistrzostwem w panowaniu nad formą, ujmujące realizmem szczegółów, choć w całości

John Casimir at Berestechko, 1854.) Historic subjects dominated in Juliusz Kossak's oeuvre from the mid-1850s, resulting in dozens of dynamic crowded scenes, often based on the Baroque pattern of piled up composition, that are captivating for the masterly handling of form and appealing

imaginowane i idealizowane. Ulubioną epoką malarza był wiek XVII – wiek europejskich wyczynów cesarów polskich, licznych wojen: z państwem moskiewskim, z Turkami, Tatarami, Kozakami i Szwedami, pełen też innych ważnych wydarzeń – sejmów i elekcji. Były one niewyczerpanym źródłem

for the realism of detail though altogether imaginary and idealized. The painter's favourite period was the 17th century, seeing the Polish élitist cavalry's European feats and numerous wars, with Muscovy, the Turks, Tartars, Cossacks and Swedes; as well as other important events, such as diets and elections of

Zmiana pozycji pod Wawrem
1872
akwarela, papier
60,9 × 93,5
MNW

Changing positions at Warwer
1872
watercolour on paper
60,9 × 93,5

artystycznych inspiracji dla malarza scen historycznych i batalisty (np. *Obóz Lisowczyków pod Halberstadt* 1860, *Żółkiewski pod Cecorą* 1862, *Stanisław Rewera Potocki przyjmuje wyoraną buławę* 1873, *Elekcja króla Jana Kazimierza* 1875, *Odsiecz Smoleńska* 1879, *Sztandar Proroka zdobyty* 1883, *Uroczysty wjazd Jana III Sobieskiego do Wiednia* 1883). Artysta podejmował też polskie wątki z kampanii napoleońskiej, malował epizody ze współczesnych walk rewolucyjnych roku 1848

monarchs. For a history and battle-scene painter they were an inexhaustible source of artistic inspiration (*The Polish élitist cavalry's camp at Halberstadt*, 1860; *Żółkiewski at Cecora*, 1862; *Stanisław Rewera Potocki accepting a ploughed up mace*, 1873; *Election of King John Casimir*, 1875; *Besieged Smolensk relieved*, 1879; *The Prophet's standard taken*, 1883; *John III Sobieski's ceremonious entry into Vienna*, 1883). The artist also took up Polish motifs

i powstania styczniowego
*(Napoleon daje rozkaz Tomaszowi
 Łubieńskiemu wsparcia szwadronu
 Kozietulskiego 1864, Patrol 1875,
 Śmierć Ludwika Unruga w bitwie
 pod Miłostawiem 1868, Bitwa pod
 Ignacewem – faza I i II, 1863).*
 Historię, zgodnie z filozoficznymi
 tendencjami epoki, Kossak
 pojmował personalistycznie

from the Napoleonic wars, and
 painted episodes of the ongoing
 Springtime of the Nations 1848
 revolution and the Polish January
 Uprising of 1863 (*Napoleon
 commanding Tomasz Łubieński to
 reinforce the Kozietulski squadron,
 1864; Reconnaissance party, 1875;
 The Death of Ludwik Unrug in
 battle at Miłostaw, 1868; Battle of*

*Kazimierz
 br. Łubieński
 z córką
 Emilią konno*
 1856
 akwarela, papier
 48,5 × 42,0
 MNW

*Count Kazimierz
 Łubieński and his
 daughter Emilia
 on horseback*
 1856
 watercolour on paper
 48.5 × 42.0

i przedstawiał zawsze jako
 bohaterski epizod z życia człowieka
 mającego wpływ na bieg dziejów.
 Wiele dzieł tworzył na zamówienie
 arystokracji malując heroizowane
 portrety konne na tle bitwy,
 a także cykle obrazów ukazujących
 wojenne zasługi sławnych
 przodków rodu.
 Zamiłowanie do arystokracji
 rozwinęło w artyście trwałe
 upodobania do podejmowania
 i powtarzania tematów związanych
 z życiem tej sfery, nacechowanych

Ignacew, stage I and II, 1863).
 In keeping with the philosophical
 tendencies of the period, Kossak
 personalized history and always
 added a heroic quality to his
 representations of episodes of the
 life of personages affecting the
 course of history.
 He executed a good many works
 on commission for members of
 the aristocracy, painting heroized
 equestrian portraits against the
 backdrop of a battlefield, and
 series of pictures illustrating war

Powrót ze spaceru konnego w Krzeszowicach
1872/73
akwarela, papier
73,0 × 130,0
MNW

Back from a ride at Krzeszowice
1872/73
watercolour on paper
73.0 × 130.0

często elementami idealizacji a nawet panegiryzmu. Tworzył wytworne portrety konne wzorowane na XVIII-wiecznym malarstwie angielskim i sceny ukazujące dworskie rozrywki (np. *Kazimierz hr. Łubieński z córką Emilią konno* 1856, *Powrót ze spaceru konnego w Krzeszowicach* 1872/73, *Flirt na polowaniu* 1879, cykl akwarel: *Polowanie na niedźwiedzia u ks. Adama Sapiehy w Siankach i Użoku* 1874). Stosunkowo niewiele miejsca w jego twórczości zajęły tematy „miejskie” (np. *Jarmark na konie pod Warszawą* 1866, *Warsztaty kolei Terespolskiej* 1868, *Omnibus warszawski* 1869, *Targ na konie pod Wawelem* 1885), natomiast zachwylił go folklor podkrakowskich wsi. Artysta z upodobaniem wprowadzał do swych obrazów barwne i dynamiczne motywy weselnych orszaków i ludowych banderii. Fascynowało go też zestawianie różnorodnych typów i charakterów ludzi: drobnej szlachty, magnaterii,

merits of the celebrated ancestors. A fondness for the aristocracy had developed in the artist a lasting preference for taking up and repeating subjects connected with the life of the class, often with elements of idealization or even panegyric. He produced refined equestrian portraits patterned on 18th-century English painting, and scenes highlighting courtly entertainment (e.g. *Count Łubieński with his daughter Emilia on horseback*, 1856; *Back from a ride at Krzeszowice*, 1872/73; *Hunt flirtation*, 1879; watercolour series *Bear hunt at Prince Adam Sapieha's at Sianki and Użok*, 1874). ‘Urban’ subjects were relatively rare in his oeuvre (e.g. *Horse market near Warsaw*, 1866; *Terespól railroad workshops*, 1868; *Warsaw omnibus*, 1869; *Horse market at the foot of Wawel Hill*, 1885). On the other hand, the folklore of villages near Cracow held an appeal for him. The artist delighted in introducing into his painting colourful and dynamic motifs of wedding

Kozaków, Żydów, mieszczan i chłopów oraz ukazywanie, często w jednym obrazie, ich etnicznych, rasowych, społecznych i kulturowych różnic. Jednak stałym i zasadniczym elementem twórczości Juliusza Kossaka był koń, malowany z zamiłowaniem i niedoścignionym znanstwem, świetnie charakteryzowany w typie i indywidualnym podobieństwie, bezbłędnie ukazywany w ruchu, eksponowany dla swego jednostkowego piękna, ale pojmowany także jako symbol rycerskiego i szlacheckiego etosu oraz narodowych cech – umiłowania wolności i swobody. O ogromną część artystycznego dorobku Kossaka to praca ilustratorska. Pierwsze ważne zamówienie artysta otrzymał w 1851 roku od wydawcy Maurycego Wolffa, który przygotowując wydanie zbioru utworów różnych poetów i pisarzy

pageants and rural processions on horseback. He was also fascinated by bringing together varied human types and characters: members of the petty gentry, Cossacks, Jews, townspeople and peasants, often shown in a single painting, and bringing out the ethnic, racial, social and cultural differences between them.

As the constant and essential element of Juliusz Kossak's oeuvre, however, there was the horse. Painted with relish and matchless expertise, superbly rendered in type and individual resemblance, highlighted for its individual beauty, it was also approached as symbolic of a knightly and gentlemanly ethos and of the national characteristics: love of freedom and liberty.

Illustration featured prominently in Kossak's work. He obtained his first meaningful commission in 1851 from the publisher Maurycy Wolff then preparing a volume

Jarmark na konie pod Warszawą
1866
akwarela, papier
63,5 × 102,4
MNWr

Horse market near Warsaw
1866
watercolour on paper
63.5 × 102.4

pt. *Plejada polska* (wyd. 1857), zamówił u Kossaka ilustracje do utworów Wincentego Pola, Juliusza Słowackiego i Kazimierza Brodzińskiego. Działalność ilustratorską artysta rozwinął szczególnie po powrocie z Paryża

of works by various poets and writers entitled *Plejada polska* [The Polish Pleiad] published in 1857. Kossak was asked to provide illustrations to the contributions of Wincenty Pol, Juliusz Słowacki, and Kazimierz Brodziński. The